

Achtergrondnotitie

Behorend bij beleidsnota sporten en bewegen 2009-2012

Breed investeren...

CONCEPT

Gemeente Soest
November 2008

Inhoudsopgave

INLEIDING	4
1 ACHTERGRONDEN EN ONTWIKKELINGEN	5
1.1 Inleiding	5
1.2 Rijksbeleid	5
1.3 Provinciaal beleid	7
1.4 Ontwikkelingen en trends	7
2 SPORTEN IN SOEST: EEN STAND VAN ZAKEN	12
2.1 Inleiding	12
2.2 Terugblik sportbeleid 2000-2008	12
2.3 Cijfers sportdeelname	13
2.4 Cijfers overgewicht en bewegingsnorm	15
2.5 Het sportaanbod	16
2.6 Gemeentelijke sportaccommodaties	17
2.7 De positie van sportverenigingen in Soest (Verenigingspeiling)	18
BIJLAGEN	21
- Overzicht passe-partout verenigingen	
- Overzicht startmotieven van (potentiële) sporters	
- Overzicht sportlocaties gemeente Soest	

INLEIDING

Voor u ligt de Achtergrondnotitie die behoort bij de Beleidsnota Sport en Bewegen 2009-2012. De beleidsnota gaat in op de hoofdlijnen van het te voeren beleid voor de komende jaren. Bij het formuleren van dit beleid is rekening gehouden met de input zoals die gegeven is in de voorbereidende fase (consultatie van "het veld" en de gemeenteraad). Daarnaast is er ook rekening gehouden met andere gegevens. Het gaat hierbij om maatschappelijke ontwikkelingen, trends en ontwikkelingen met betrekking tot de sportbeoefening zelf. Een ontwikkeling is bijvoorbeeld dat sporten die men solistisch kan beoefenen steeds populair worden. Zo laat o.a. fitness een grote toename van beoefenaars zien. Mensen kunnen dit doen wanneer het hun uitkomt en dat past goed in de trend van individualisering. Verder zien we dat sporten en bewegen steeds vaker ingepast dienen te worden in het drukke bestaan van mensen. Dit heeft gevolgen voor het te voeren beleid.

Bovendien begint het formuleren van nieuw beleid met een goede analyse van de huidige situatie: waar staat Soest op dit moment met sport en bewegen? Hoe staat het met de sportdeelname van onze inwoners? Zijn er bepaalde doelgroepen waarvan de sportdeelname achterblijft en daarom extra aandacht heeft? Sportaanbieders zoals andere sportverenigingen en commerciële sportaanbieders zijn belangrijke partners van de gemeente als het gaat om het (uitvoeren van) sportbeleid en het sportaanbod. Sportverenigingen zijn meer dan sportbeoefening. Belangrijk is daarom om ook te kijken hoe de sportaanbieders ervoor staan. Hoeveel inwoners zijn bijvoorbeeld lid van een sportvereniging en wat zijn de wensen en behoeften van de sportverenigingen in Soest?

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 wordt een uiteenzetting gegeven van het rijks- en provinciaal beleid op het gebied van sport en bewegen. Vervolgens worden enkele relevante ontwikkelingen en trends behandeld. In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de stand van zaken ten aanzien van sporten en bewegen in Soest. Na een korte inleiding in paragraaf 2.1 wordt in paragraaf 2.2 kort teruggeblikt op het gevoerde sportbeleid van de afgelopen jaren. Paragraaf 2.3 gaat in op de sportdeelname van de inwoners van onze gemeente. In de hier opvolgende paragraaf wordt ingegaan op het overgewicht bij de Soester bevolking. Paragraaf 2.5 gaat in op het sportaanbod in onze gemeente. Hierna gaat paragraaf 2.6 in op de sportaccommodaties die in onze gemeente zijn. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een paragraaf over de stand van zaken van de sportverenigingen in Soest.

1 ACHTERGRONDEN EN ONTWIKKELINGEN

1.1 Inleiding

Bij het formuleren van sportbeleid dient rekening gehouden te worden met maatschappelijke ontwikkelingen, trends en ontwikkelingen met betrekking tot de sport zelf. In dit hoofdstuk wordt hierop nader ingegaan. In paragraaf 2 zullen we ingaan op het rijksbeleid en in paragraaf 3 op het provinciaal beleid. Enkele relevante ontwikkelingen en trends zullen we bespreken in paragraaf 4.

1.2 Rijksbeleid

1.2.1 Inleiding

De budgettaire crisis in de jaren tachtig van de vorige eeuw noopte tot het doorvoeren van bezuinigingen op de sportbegroting. Zowel door het rijk als door gemeenten. In de loop van de tijd werd het steeds duidelijker dat deze bezuinigingen leidden tot afbraak met alle nadelige gevolgen van dien. Het rijk zag in dat het tijd werd om het tij te keren. Als reactie hierop werd eind jaren negentig van de vorige eeuw de Breedtesportimpuls (BSI) geïntroduceerd. De BSI was een subsidieregeling voor gemeenten, bonden en provincies om het lokale sportaanbod te versterken en de waarde van sport optimaal in te zetten bij andere beleidsvelden. In 2005 werd de BOS-impuls geïntroduceerd. De BOS-(buurt-onderwijs-sport)impuls was een tijdelijke stimuleringsregeling van het ministerie van VWS met als doel achterstanden (op het gebied van onderwijs en opvoeding) van jongeren van 4 t/m 19 jaar aan te pakken.¹ In 2005 kwam het kabinet ook met een visie voor meerdere jaren.

1.2.2 Nota Tijd voor sport

Bovengenoemde visie werd neergelegd in de kabinetsnota *'Tijd voor Sport; Bewegen, Meedoen en Presteren'*. Met deze nota wil het kabinet bereiken dat meer mensen meer bewegen, dat meer mensen elkaar ontmoeten via de sport en meedoen aan maatschappelijke activiteiten. Verder wil het kabinet inzetten op topsport en hierbinnen duidelijke keuzes maken.² In het topsportbeleid verschuift de aandacht van de 'hardware' naar de 'software' en 'orgware'.

1.2.3 Combinatiefuncties

Het bevorderen van de sociale samenhang in wijken is één van de doelstellingen van het huidige kabinet. Zowel scholen, sport als cultuur kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan die sociale samenhang. Zo biedt een samenhangend aanbod van onderwijs, sport en cultuur een rijke leeromgeving waarin kinderen de kans krijgen zich optimaal te ontplooiën, sociale vaardigheden op te doen en plezier te hebben. De *Impuls brede scholen, sport en cultuur* moet dit steven kracht bijzetten.

Met deze impuls worden vier belangrijke doelstellingen nagestreefd:

- het uitbreiden van het aantal brede scholen met sport- en culturaanbod in zowel het primair als het voortgezet onderwijs, om te beginnen in de 40 krachtwijken;
- het versterken van ca. 10% van de sportverenigingen met oog op hun maatschappelijke functie en de inzet van sportverenigingen voor het onderwijs, de naschoolse opvang en de wijk;
- het stimuleren van een dagelijks sport- en beweegaanbod op en rond scholen voor alle leerlingen;
- het bevorderen dat de jeugd tot 18 jaar vertrouwd raakt met één of meer kunst- en cultuurvormen en het onder jongeren stimuleren van actieve kunstbeoefening.

¹ De gemeente Soest heeft zowel aan de BSI als aan de BOS-impuls meegedaan. Zie hiervoor hoofdstuk 2.

² Het kabinet schaart zich achter het streven van NOC*NSF om een plaats te behalen in de toptien landenklassering in de internationale sportwereld. Dit had onder andere tot gevolg dat er bewuste keuzes werden gemaakt om dit te realiseren. Kansrijk geachte sporten en sporters kregen steun en de ondersteuning van andere sporten en sporters werd stopgezet.

Om de samenwerking tussen deze sectoren te bevorderen zet het kabinet in op combinatiefuncties.³ Het kabinet wil in 2012 tenminste 2500 fte aan combinatiefuncties gerealiseerd hebben, waarbij de volgende verdeling wordt nagestreefd: 850 fte's in het primair onderwijs (34%); 250 fte's in het voortgezet onderwijs (10%); 1250 fte's in de sportsector (50%) en 150 fte's in de cultuursector (6%). In 2007 hadden de G-31 gemeenten de gelegenheid zich aan te melden om in aanmerking te komen voor combinatiefunctionarissen. In 2009 is de tweede tranche waar onze gemeente ook voor in aanmerking komt.

Wat is een combinatiefunctie?

Een combinatiefunctie is een functie waarbij een werknemer in dienst is bij één werkgever, maar gelijkmatig te werk wordt gesteld in of ten behoeve van twee werkvelden/sectoren. Een combinatiefunctie bestaat derhalve uit twee delen. In het onderwijs kan het bijvoorbeeld gaan om een werknemer die naast zijn activiteiten in het onderwijs (vakleerkracht bewegingsonderwijs) werkzaam is in de sportsector (trainer bij een sportclub) dan wel in de cultuursector (vakleerkracht muziek). Vanuit de invalshoek sport geredeneerd is het voornaamste doel dat de combinatiefunctie de sportverenigingen versterkt. Bij de inzet van (een) combinatiefunctionaris(sen) gaat het om het creëren van meerwaarde.

Het rijk stelt financiële middelen in dit kader beschikbaar.⁴ Van gemeenten wordt verwacht dat zij eigen middelen inzetten voor de co-financiering. Het kabinet heeft aangegeven dat het hier om een structurele regeling gaat (uitkering via het gemeentefonds). Op dit moment zijn alleen de bedragen tot en met het jaar 2012 bekend. Voor onze gemeente is het volgende beschikbaar:

Tabel 1.1: Financiën combinatiefunctionarissen

Tranches m.b.t. combinatiefunctionarissen						
			Financiering rijksoverheid		Financiering gemeente	
	<i>Bedrag</i>	<i>fte</i>	<i>Bedrag</i>	<i>fte</i>	<i>Bedrag</i>	<i>fte</i>
2009	170.985	3,8	170.985	3,8		
2010	221.807	4,9	85.493	1,9	136.315	3,0
2012	354.956	7,9	141.084	3,1	213.872	4,8

Bron: Overzicht tweede tranche gemeenten en bedragen Impuls 2009-2012, ministerie VWS.

De rijksoverheid gaat ervan uit dat de bekostiging van de combinatiefuncties in principe zonder eigen bijdrage van de sectoren school, sport en cultuur kan geschieden.

1.2.4 De kracht van sport

In de Beleidsbrief 'De kracht van sport' (2007) geeft het kabinet aan dat sportverenigingen zich meer moeten gaan richten op onderwijs, naschoolse opvang, de wijk en kwetsbare groepen. In deze brief geeft de staatssecretaris van Sport aan dat zij de volgende onderwerpen prioriteit wil geven de komende jaren:

1. de inzet van combinatiefuncties;
2. uitbreiding topsportprogramma;
3. gehandicaptensport en
4. Nationaal Actieplan Sport en Bewegen.

1.2.5 Nationaal Actieplan Sport en Bewegen (NASB)

De rijksoverheid wil bereiken dat meer burgers kiezen voor een actieve leefstijl. Dagelijks bewegen dient de norm te worden. Het NASB focust zich op vijf aandachtsgebieden: wijk, school, werk, zorg en sport. Het actieplan uit 2008 heeft de volgende doelstellingen:

- in 2012 is het percentage volwassenen dat aan de beweegnorm⁵ voldoet minimaal 70%;
- in 2012 is het percentage jeugdigen dat aan de beweegnorm voldoet minimaal 50%;
- in 2012 is het percentage inactieve volwassen Nederlanders maximaal 5%.

³ Zie o.a. Impuls brede scholen, sport en cultuur, Tweede Kamer, vergaderjaar 2006-2007, 30 234 nr. 12.

⁴ Uitgegaan wordt van een normbedrag van € 45.200 per fte.

⁵ De beweegnorm geeft een algemeen advies omtrent bewegen en gezondheid, verschilt per leeftijdsgroep en is voor volwassenen vastgesteld op minimaal 5 dagen in de week 30 minuten matig intensief bewegen en voor de jeugd op dagelijks een uur matig intensief bewegen.

Het belangrijkste middel binnen het NASB om bewegingsarmoede terug te dringen is het inzetten van beweeginventies. Een bekend voorbeeld is de campagne 30 minuten bewegen. Het rijk stelt financiële middelen beschikbaar waarop gemeenten een beroep kunnen doen voor lokale initiatieven in dit kader.

1.2.6 Wet maatschappelijke ondersteuning

De Welzijnswet, de Wet voorziening gehandicapten en de huishoudelijke verzorging uit de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten zijn per 1 januari 2007 over gegaan in de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Deze wet bevat regelingen voor zorg, jeugdbeleid, welzijnswerk, maatschappelijke opvang en verslavingszorg. In de Wmo staat dat gemeenten verplicht zijn om inwoners die dat nodig hebben ondersteuning aan te bieden in de huishouding, bij het ontmoeten van mensen of in het vervoer (compensatiebeginsel). Meedoen aan de samenleving is het devies van deze wet. Sport kan hieraan een belangrijke bijdrage leveren. Sport kan een bindende factor zijn en een bijdrage leveren aan het versterken van sociale netwerken, maatschappelijke integratie en participatie. Hiermee sluit sport aan bij de Wmo-doelen.

1.3 Provinciaal beleid

Medio 2008 heeft de provincie Utrecht de provinciale uitvoeringsnota 'Utrecht in beweging' uitgebracht. De notitie schetst het te voeren sport- en bewegingsbeleid voor de periode 2008 t/m 2011. Daarnaast hanteert de provincie de Tijdelijke regeling sportstimulering. Op basis van deze subsidieregeling kunnen gemeenten geld aanvragen voor sportgerelateerde projecten die aan de subsidievoorwaarden voldoen. De provincie geeft aan de provinciale rol vooral te zien als aanvullend op het landelijke en gemeentelijke sportbeleid. De speerpunten van het nieuwe provinciale sport- en bewegingsbeleid zijn:

- versterken van de sportinfrastructuur;
- versterken van samenwerking tussen buurt, onderwijs en sport;
- sport en ruimte;
- sportstimulering voor specifieke doelgroepen;
- aanstormend talent in relatie tot breedtesport.

1.4 Ontwikkelingen en trends

Ontwikkelingen in de sportsector kunnen niet los gezien worden van algemeen maatschappelijke ontwikkelingen en trends. We streven ernaar om ons sportbeleid zo goed mogelijk te laten aansluiten bij deze ontwikkelingen en trends. In deze paragraaf zullen wij op enkele van deze ontwikkelingen en trends nader ingaan.

Demografische ontwikkelingen

De toekomstige behoefte aan sportaccommodaties wordt beïnvloed door factoren zoals de ontwikkeling van de bevolking, de sportdeelname (het aandeel van de bevolking dat sport) en de wijze waarop mensen sporten (in verenigingsverband en daarmee vooral via de gemeentelijke accommodaties of ongebonden en gebruik makend van de openbare ruimte en/of commerciële accommodaties). Bevolkingsprognoses voor onze gemeente geven aan dat we rekening dienen te houden met een lichte daling van het aantal inwoners.⁶ Op 1 januari 2008 telde onze gemeente 45.559 inwoners, in 2015 zou de gemeente beschikken over 44.527 inwoners en in 2020 over 45.103.⁷ Het percentage jeugd in onze gemeente daalt licht. Het aandeel van de bevolkingsgroep 30 t/m 44 jaar neemt relatief gezien sterk af. Daarentegen neemt het aandeel ouderen toe; wij zijn licht aan het vergrijzen.⁸ Wanneer alleen gekeken wordt naar de bevolkingsontwikkeling, dan is de conclusie dat de behoefte aan sportaccommodaties stabiel zal blijven. Hierbij gaan we er van uit dat de sportparticipatiecijfers niet sterk zullen stijgen maar redelijk stabiel blijven. Wel is het mogelijk dat bepaalde sporten aan populariteit kunnen winnen ten koste van andere sporten en dat daardoor capaciteitsuitbreiding wenselijk c.q. noodzakelijk is. Een andere conclusie is dat de doelgroep ouderen de nodige aandacht verdient. Als gevolg van een toenemende vergrijzing zal

⁶ Bij deze prognoses zijn eventuele ontwikkelingen in Soesterberg buitenbeschouwing gelaten. Deze plannen zijn op dit moment nog in voorbereiding. Conceptplannen gaan uit van een groei van het inwonertal van Soesterberg van ruim 6.000 nu naar circa 9.000 in 2020.

⁷ Bron: CBS en Primos bevolkingsprognose 2007.

⁸ Het percentage 76 jaar en ouder voor heel Nederland bedraagt in 2020 8,2%. Voor Soest is dit 9,6%.

ook het aantal mensen met een beperking of chronische aandoening stijgen. Het sport- en beweegaanbod dient aan te sluiten bij de wensen en behoeften van deze doelgroepen.

Tabel 1.2: Aandeel bevolkingsgroepen in % van de gehele Soester-bevolking

Bevolkingsgroep	2006	2010	2015	2020
bevolking t/m 14 jaar	18,7%	18,2%	17,1%	16,0%
bevolking 15 t/m 29 jaar	15,0%	14,8%	15,7%	16,7%
bevolking 30 t/m 44 jaar	21,7%	19,3%	16,6%	15,6%
bevolking 45 t/m 64 jaar	28,3%	30,1%	29,6%	29,2%
bevolking 65 t/m 75 jaar	8,4%	9,2%	12,0%	12,9%
bevolking 76 jaar en ouder	7,9%	8,4%	8,9%	9,6%

Bron: Primos bevolkingsprognoses 2007, exclusief eventuele groei van Soesterberg.

Het aandeel TMSA (personen van Turkse, Marokkaanse, Surinaamse of Antilliaanse afkomst) in onze gemeente bedraagt circa 6,97% en het percentage niet-westerse allochtonen bedraagt 2,78%. Voor de provincie Utrecht bedragen deze percentages respectievelijk 8,07% en 3,19%.⁹ Soest zit hiermee onder het provinciale gemiddelde. Landelijk gezien is bekend dat de sportbeoefening en het lidmaatschap van sportverenigingen gemiddeld genomen lager ligt bij allochtonen dan bij autochtonen. De sportdeelname van allochtonen in onze gemeente is gemiddeld genomen een paar procentpunten lager vergeleken met autochtone inwoners. Extra inzet is nodig om de participatiegraad van deze groep te verhogen. Echter, de overtuiging waarmee sport op dit moment soms ingezet wordt als middel ter integratie van etnische minderheden doet geen recht aan de gecompliceerde werkelijkheid van interacterende in-/en uitsluitingmechanismen. De werkelijkheid is hier weerbarstig dan waar men in sommige (theoretische) aannames vanuit gaat. Verbeteringen worden vaak stapje voor stapje behaald.

Ruimtelijke ontwikkelingen

Ruimte voor sport wordt beïnvloed door:

- veranderingen in bevolkingsaantal;
- veranderende bevolkingssamenstelling naar leeftijdscategorieën (bijvoorbeeld vergrijzing);
- trendmatige ontwikkeling in sportdeelname per leeftijdscategorie;
- veranderingen in sportvoorkeuren;
- specifieke ontwikkelingen van sporten;
- diverse sportinterne ontwikkelingen zoals de differentiatie in sport;
- maatschappelijke ontwikkelingen zoals de welvaartsstijging, technologische ontwikkelingen, groeiende mobiliteit en veranderingen in de beschikbare (vrije)tijd van mensen;
- intensivering van sportbeleid als gevolg van rijks/provinciaal of gemeentelijk beleid.

Om te kunnen wonen, werken en recreëren eisen we met z'n alleen steeds meer ruimte op. Gemiddeld heeft iedere inwoner van Soest ruim 1020 m² ruimte tot zijn/haar beschikking. Van deze 1020 m² ruimte is 3,3 m² sportveld (0,3%).¹⁰ Niettemin is de verwachting dat het groeiend ruimtegebruik per inwoner en per sporter iets zal afvlakken.¹¹ Belangrijkste reden hiervoor is het intensiever ruimtegebruik als gevolg van de multifunctionaliteit van zowel gebouwen als sportvloeren en -velden. Daarnaast wordt verwacht dat de (groeierende) sportdeelname van senioren (ouderen) voor een deel overdag kan worden opgevangen, wat leidt tot een intensiever gebruik van de bestaande capaciteit.

In ons land zien we dat veel sportlocaties verdwijnen uit de wijken ten koste van herontwikkelingen. We zien de trend dat met name de wat grotere sportparken gevestigd worden aan de rand van de gemeenten, in de buitengebieden. Verplaatsing van sportterreinen naar verder weg gelegen locaties heeft als mogelijk gevaar dat de band tussen verenigingen en wijkbewoners wordt doorgesneden, dat de bereikbaarheid van de voorzieningen voor die bewoners minder wordt en dat het voor de kinderen uit die wijken minder wordt om zelfstandig naar de sport toe te komen (met

⁹ Bron: Kerngegevens provincie Utrecht 2007-2008.

¹⁰ Landelijk ligt het aantal m² sportterrein per inwoner rond de 20 m². Deze ruimte is inclusief ruimte voor tribunes, parkeerplaatsen en groenstroken en exclusief routes (wandelen-, fiets- en ruiterspaden) en beboste delen van golfbanen. Bron: CBS bodemstatistiek. De 3,3 m² in Soest is exclusief ruimte voor tribunes etc.

¹¹ Bron: H.J.J. van der Poel, Geef sport de ruimte om te bewegen!, Universiteit van Tilburg, 2000.

als consequentie ofwel verminderde deelname ofwel begeleiding van ouders bij het vervoer). Om sportvoorzieningen te bezoeken wordt veel gebruik gemaakt van de auto (53%) en de fiets (35%).¹² We zien ook dat het besef doordringt dat sport de leefbaarheid in de wijk kan vergroten. Sportveldjes in de wijk sluiten aan bij het streven om meer sporten in de wijk te organiseren en faciliteren.

Sporten als fietsen, wandelen en skaten vragen om ruimte. Kijkend naar accommodatiegebonden veldsporten zoals bijvoorbeeld voetbal dan is de behoefte aan extra ruimte gering. Tenminste als het principe van 'sportieve herbestemming' wordt toegepast. Dit houdt in dat grasvelden worden vervangen door kunstvelden. Daardoor is intensiever gebruik mogelijk, kunnen verenigingen met minder ruimte toe en kan het overschot worden gebruikt voor groeisporten zoals de hockey.

Kijkend naar onze gemeente dan wordt op dit moment gewerkt aan plannen met betrekking tot het vrijkomen van de Vliegbasis in Soesterberg en de ontwikkeling van de kern van Soesterberg. In het Masterplan Soesterberg zal een woningbouwopgave voor de komende jaren worden neergelegd. Dit zal een uitbreiding van het inwonertal van Soesterberg tot gevolg hebben. In de toekomst zal voor deze groep extra (sport-)voorzieningen noodzakelijk zijn. Gedacht wordt aan binnensportcapaciteit en sportvelden. Vanuit de afdeling SOW zal worden meegedacht over de toekomstige invulling van Soesterberg en waar sportvoorzieningen een plek kunnen krijgen. Daarnaast is het mogelijk dat gemeentebreed gezien bepaalde takken van sport zich snel ontwikkelen waardoor er behoefte aan extra capaciteit ontstaat. Verder valt te constateren dat vrije ruimten in onze gemeente steeds schaarser worden. Het verdichten van de woonomgeving gaat ten koste van ruimte voor sport- en speelvoorzieningen.

Sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen

Met de komst van de Wet maatschappelijke ondersteuning in 2007 is de aandacht voor een civil society en de sociale samenhang (cohesie) weer toegenomen. Een 'civil society' is een systeem van verbanden waar mensen vrijwillig deel van uitmaken. Onder sociale samenhang wordt verstaan de mate waarin mensen in gedrag en beleving uitdrukking geven aan hun betrokkenheid bij maatschappelijke verbanden in hun persoonlijke leven, als burger in de maatschappij en als lid van de samenleving.¹³ Contact tussen mensen speelt een belangrijke rol als het gaat om sociale samenhang. Het bevorderen van sociale contacten tussen bewoners kan de leefbaarheid in wijken aanzienlijk verbeteren. Mensen maken een wijk. Sport biedt mensen de mogelijkheid elkaar te ontmoeten. Sportactiviteiten in de wijk kunnen hieraan dan ook een positieve bijdrage leveren.

De nadruk op sociale samenhang is ontstaan als (tegen)reactie op het individualiseren van de samenleving. Individualisering heeft als gevolg dat mensen in toenemende mate ongeorganiseerd sporten, hetzij geheel op zichzelf of door bijvoorbeeld een bezoek aan een sportschool. Individuele (recreatie)sporten als fitness en golf behoren tot de sporten die flink groeien.¹⁴ De categorie mensen van 30 tot 40 jaar is het meest in de sportschool te vinden, op de voet gevolgd door de categorie van 20 tot 30 jaar. Mensen willen steeds vaker zelf bepalen wanneer zij sporten. Zo zijn er al sportscholen die 24 uur per dag geopend zijn. Het is steeds minder evident dat als gevolg van individualisering en emancipatie de hedendaagse sportconsumenten zich wenden tot sportverenigingen. Door deze concurrentie kunnen sportverenigingen onder druk komen te staan. Van sportverenigingen wordt tegenwoordig verwacht dat zij een bijdrage leveren aan het bestrijden van maatschappelijke problemen. Gemeenten zetten steeds meer in op sterke (vitale) verenigingen binnen hun gemeente om de toegevoegde waarde van sportverenigingen in de toekomst te waarborgen. Dat volwassenen steeds vaker ongeorganiseerd sporten kan ertoe leiden dat de behoefte aan gemeentelijke (binnen)sportaccommodaties minder wordt. Een intensiever gebruik van de openbare ruimte kan een gevolg hiervan zijn. Ook wenden steeds meer sporters zich tot commerciële sportaanbieders.

Daarnaast lijkt het alsof we het met zijn allen steeds drukker krijgen. Dit heeft zijn weerslag op het aantal mensen en de tijd dat zij aan sport en vrijwilligerswerk (willen) besteden. Bijna driekwart van de actieve sportdeelname vindt door de week plaats en ruim een kwart in het weekeinde. Op doordeweekse dagen vinden de accommodatiegebonden activiteiten vooral plaats tijdens de

¹² Het motief sportbeoefening ligt ten grondslag aan 12% van alle vrijetijdsverplaatsingen, SCP, 2006.

¹³ Paul Schnabel, 2000.

¹⁴ Eind 2004 beoefende 10 tot 13% van de Nederlandse bevolking fitness in ongeveer 200 sportscholen. Deze aantallen groeien nog steeds. Fitness is inmiddels de meest beoefende sportactiviteit onder volwassenen.

avonduren terwijl de ongebonden activiteiten juist vooral overdag pieken. Niet-accommodatiegebonden sporten vinden het meest plaats tijdens het weekend en dan vooral op de zondag. Dit hangt vermoedelijk samen met het enigszins recreatieve karakter hiervan. Jongeren besteden de meeste tijd aan sport en bewegen. Tegelijk zien we dat de grootste stijging in de tijd besteed aan sport en bewegen zich bij de ouderen voordoet. Toch volgt de sport grotendeels nog het ritme van de werkzame bevolking. Wanneer we kijken naar opleiding en sekse dan zien we dat de verschillen in de tijd besteed aan sport en bewegen steeds kleiner worden. Een andere constatering is dat sport steeds vaker dient te concurreren met andere vormen van vrijetijdsvoorziening. Jongeren brengen bijvoorbeeld steeds meer tijd door voor de t.v. en de computer.¹⁵

We zien dat de aandacht voor gezondheid groeit. Nederlanders willen steeds meer te weten komen over hun gezondheid. Op een vroeg moment in hun leven willen Nederlanders inzicht in de stand van zaken met betrekking tot hun gezondheid en de eventuele risico's op hun gezondheid. Bloeddruk, cholesterol en body mass index (BMI) zijn hierbij belangrijke waarden. Berichtgeving in de media zoals bijvoorbeeld dat een deel van de bevolking wordt geconfronteerd met overgewicht doet het bewustzijn ten aanzien van gezondheid(saspecten) toenemen. Vanuit de overheid worden mensen gestimuleerd om een gezonde leefstijl aan te nemen. Naast aandacht voor gezonde voeding, rook- en drinkgedrag maken ook bewegen en sporten hier onderdeel van uit.

Tenslotte kan nog gewezen worden op twee tegengestelde ontwikkelingen die zich ogenschijnlijk voltrekken. Enerzijds is er sprake van versporting van de samenleving. Er is een toename van het aantal mensen dat sportief actief is omdat de belangstelling voor het lichamelijke is toegenomen. Anderzijds is er sprake van ontsporting: steeds meer sporters zijn steeds minder geïnteresseerd in onderlinge strijd, steeds beter presteren en kijken wie de beste is. Dit met uitzondering van de echte topsporters. Sporters van nu laten zich veel meer inspireren door het 'new, fresh en exciting'.¹⁶

Sociaal-economische ontwikkelingen

Onderzoeken laten zien dat de sportdeelname onder hoogopgeleiden het hoogst is. De bestedingen van huishoudens aan sport is de afgelopen jaren iets gestegen.¹⁷ Lager betaalden, en dan met name hun kinderen, kunnen financiële drempels ondervinden als het gaat om sportdeelname. Via subsidiering of stimuleringsregelingen kan dit (deels) ondervangen worden. Daarentegen zien we dat mensen van 55-plus, mede door een overwaarde op hun koopwoning, over een aanzienlijke koopkracht kunnen beschikken. Zij stellen vaak wat hogere eisen aan hun sportbeoefening en vrijetijdsbesteding en zijn ook bereid om hier extra voor te betalen.

Bedrijven zien ook steeds vaker in dat een gezonde werknemer een productieve werknemer is. Met faciliteiten als fitness tussen de middag proberen zij hun werknemers ertoe te bewegen om meer te gaan sporten. Ook zorgverzekeraars vergoeden steeds meer cursussen, trainingen en screenings op het gebied van sport en bewegen.

Een voor de sport gunstige ontwikkeling is de stijging van het opleidingsniveau, zoals die zich de afgelopen decennia heeft voorgedaan.¹⁸ Waar hoger opgeleiden hun lichaamsbeweging halen uit sporten, halen lageropgeleiden hun lichaamsbeweging relatief vaker uit meer alledaagse, minder intensieve lichaamsbeweging.¹⁹

Technische ontwikkelingen

De klapschaats is een goed voorbeeld van een technische ontwikkeling op sportgebied.²⁰ De sportsector is een sector die in zijn algemeenheid openstaat voor innovatie. Innovatieve toepassingen worden vaak eerst toegepast in de topsport waarna ze via de markt beschikbaar komen voor de breedtesport. Bij technologische ontwikkelingen kan gedacht worden aan ontwikkelingen op het gebied van voedings-, materiaal- en informatietechnologie. Voor de Nederlandse deelnemers aan de Paralympische Spelen in Beijing zijn speciale handbikes ontwikkeld door de TU Delft met behulp van ruimtevaarttechnologie. Op de markt komen ook steeds meer games waarbij bewegen centraal staat. Zo is het voor mensen mogelijk om in de eigen huiskamer een spelletje tennis of golf te spelen. GPS maakt het mogelijk om zonder wandelkaart

¹⁵ Bron: Rapportage Sport, Sociaal Cultureel Planbureau, 2006.

¹⁶ Idem.

¹⁷ Idem.

¹⁸ Bron: Rapportage Sport, Sociaal Cultureel Planbureau, 2003.

¹⁹ Bron: Trendrapport Sporten en Bewegen, TNO, 2002.

²⁰ De klapschaats is ontwikkeld door schaatsonderzoekers van de Vrije Universiteit Amsterdam in samenwerking met schaatsfabrikant Viking.

wandelroutes af te leggen. De afgelopen jaren zijn de ontwikkelingen met betrekking tot kunstgras razend snel gegaan. Sommige bonden stellen nu al een kunstgrasveld verplicht. De verwachting is dat deze ontwikkeling zich zal doorzetten.

Ontwikkelingen en trends in de sport

We zien dat de sportdeelname in Nederland heel langzaam stijgt. Hierboven werd al gerefereerd aan de ontwikkeling dat de sterkste groei in sportbeoefening zich voordoet bij groep 65-plussers. Het aandeel beoefenaren van solo-sporten neemt (sterk) toe. Mensen hebben steeds meer behoefte aan vormen van vrijetijdsbesteding die inpasbaar zijn met hun dagindeling. Sporters stellen zich hierbij steeds meer op als klant en consument. Zo willen zij flexibelere openingentijden en 'zappen' zij vaker tussen sporten. Lidmaatschappen van verenigingen wisselen veelvuldig. Mensen binden zich niet meer vanzelfsprekend aan collectieve waarden of het verenigingsleven. Het traditioneel sporten binnen een vereniging krijgt steeds meer concurrentie van het ongebonden sporten. We zien ook dat de consumptieve bestedingen van jongeren aan belang winnen. Hierbij kan gedacht worden aan de mobiele telefoon en (merk)kleding. Deze dingen dient de jeugd vaak zelf te bekostigen. Een bijbaantje verschaft de jongeren de financiële middelen hiervoor. De tijd die de jeugd hieraan besteedt, gaat ten koste van de tijd die voorheen voor sport bestemd was. Verenigingen hebben moeite om jongeren te binden.

Bestuurlijke ontwikkelingen

Het bestuurlijk landschap is er de afgelopen decennia anders uit komen te zien. Rol- en taakopvattingen zijn aan verandering onderhevig. Het rijk draagt steeds vaker verantwoordelijkheden over aan de lagere bestuursorganen, dikwijls met een korting op de bijbehorende financiën. Voorbeelden hiervan zijn de Wet Werk en Bijstand (WWB) en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Daarnaast komt de nadruk ook steeds meer te liggen op individuele verantwoordelijkheid (zelfredzaamheid). Daar waar mensen zich niet zelf kunnen redden, kunnen zij een beroep doen op steun van de (lokale) overheid.

Resumerend

We zien dat de sportconsument, de sport zelf en de invloed van de overheid zijn veranderd. Trends als versporting, ontsporting en vermaatschappelijking leiden tot de versporting van de samenleving, de ontsporting van de sport en de vermaatschappelijking van de sport. Deze ontwikkelingen worden ingegeven door o.a. sociaal-maatschappelijke en demografische veranderingen zoals we hierboven zagen. Sport wordt steeds vaker ingezet als middel om mensen te laten meedoen aan de samenleving en anderen te ontmoeten. Sport maakt hiermee steeds meer integraal onderdeel uit van de samenleving. De beschreven ontwikkelingen en trends zijn ook waarneembaar in de gemeente Soest. Zo blijkt bijvoorbeeld uit het Sportdeelnameonderzoek (zie het volgende hoofdstuk) dat fitness de meest populaire sport is onder de volwassen inwoners van Soest.

2 SPORTEN IN SOEST: EEN STAND VAN ZAKEN

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zullen we een schets geven van de huidige sportsituatie in Soest; als het ware houden we een thermometer in het sportbeleid. Zo zullen we na een terugblik in dit hoofdstuk ingaan op de sportdeelname, het sportaanbod, de gemeentelijke sportaccommodaties en de sportverenigingen.

2.2 Terugblik sportbeleid 2000-2008

2.2.1 Sportnota Sportplan 2000+

In 1999 is het huidige sportbeleid vastgesteld. Dit beleid is neergelegd in de nota Sportplan 2000+. De ondertitel luidde: Sport in samenhang. De afgelopen jaren is ingezet op:

- de versterking van de lokale sportinfrastructuur;
- het vanuit een integrale benadering inzetten van sport als middel ter versterking van de lokale sociale infrastructuur;
- het leggen van lokale dwarsverbanden tussen sport, onderwijs, recreatie, welzijn en gezondheidszorg.

In de nota zijn een aantal actiepunten aangekondigd. Deze zullen we hieronder nader bekijken.

1. *Het opstellen van een deelnotitie 'Algemeen sportbeleid'*

In 2001 heeft een Klankbordgroep een rapport uitgebracht waarin het sportbeleid op sommige punten nader is geconcretiseerd.

2. *Het opstellen van een deelnotitie 'Accommodatiebeleid'*

In 2003 is een notitie overdekte sportaccommodaties opgesteld.

3. *Het opstellen van een deelnotitie 'Subsidie – en tarievenbeleid'*

Het beleid dat op dit moment gevoerd wordt is niet vastgelegd in een deelnotitie maar is onder andere terug te vinden in de algemene subsidieverordening van de gemeente en in beleidsregels.

4. *Het opstellen van een deelnotitie 'Sportstimuleringsbeleid'*

Sportstimuleringsbeleid heeft onderdeel gemaakt van het Breedtesportproject en de BOS-impuls en is terug te vinden in deze plannen.

2.2.2 Breedtesportimpuls

Van 2002 t/m 2007 is via de Breedtesportimpuls (BSI) gewerkt aan het creëren van een sterke sociale infrastructuur waar de sportinfrastructuur een belangrijk deel van uitmaakt. Om dit te bewerkstelligen zijn drie pijlers onderscheiden, te weten (1) de bewegingsconsulent; (2) sport en welzijn en (3) de sportcoördinator. Het accent lag op de volgende doelgroepen: jeugd (basisschool en voortgezet onderwijs), ouderen, allochtonen, gehandicapten en sportverenigingen. Voor meer informatie over de Breedtesportimpuls wordt op deze plaats verwezen naar de evaluatie die in dit kader is opgemaakt.

2.2.3 BOS-impuls

Van april 2004 tot 1-1-2008 is via de Buurt-Onderwijs-Sportimpuls (BOS-impuls) gewerkt aan het wegwerken van achterstanden van de jeugd in de wijk Smitsveen. Door middel van een integrale werkwijze is sportbuurtwerk ingezet als middel om:

- een zinvolle invulling te geven aan de vrijetijdsbesteding van jongeren ter voorkoming van negatieve effecten als vernieling en overlast;
- de sociale cohesie en leefbaarheid en de betrokkenheid van de bewoners in de wijk te vergroten;
- normen, waarden en structuur bij te brengen;
- jeugd en jongeren aanzetten tot een actieve en gezonde leefstijl;
- een bijdrage leveren aan de ontwikkelingskansen van de jeugd en jongeren;

- de jongeren van ongeorganiseerd sporten te leiden naar verenigingen c.q. georganiseerd sporten.

Voor meer informatie over de BOS-impuls wordt op deze plaats verwezen naar de evaluatie die in dit kader is opgemaakt.

2.3 Cijfers sportdeelname

Begin 2008 is er door Sportscan Zwolle een onderzoek uitgevoerd naar de sportdeelname (sportparticipatie) in de gemeente Soest. Dit onderzoek is uitgevoerd volgens de Richtlijn Sportdeelname Onderzoek (RSO). Hieronder worden de belangrijkste resultaten van dit onderzoek per doelgroep weergegeven. Voor de gehele uitkomsten wordt verwezen naar het rapport Onderzoek Sportdeelname 2007/2008 gemeente Soest.

2.3.1 Resultaten jeugd

Als we kijken naar de sportparticipatie van de jeugd in onze gemeente dan blijkt dat 86% van de basisschooljeugd (groepen 5 t/m 8) aan sport doet. Opgemerkt kan nog worden dat de sportparticipatie fluctueert met de leeftijd: 8 jarigen 85%; negenjarigen 82%; tienjarigen 87%; elfjarigen 90%; twaalfjarigen 88% en dertienjarigen 77%. De deelname verschilt niet allen per leeftijdscategorie maar ook per wijk. Zo is de sportdeelname in de bijvoorbeeld de wijk Smitsveen lager vergeleken met andere wijken (zie paragraaf 2.3.4). Tweeëntachtig procent van de sporters doet aan sport bij een vereniging. Van de jeugd sport 3% bij een naschoolse opvang. De populairste sporten zijn voetbal, hockey en tennis (zie tabel 2.3). Gemiddeld wordt er ruim twee uur per week aan sport gedaan. De meeste kinderen sporten 4x per maand. Het belangrijkste motief om aan sport te doen is omdat ze het leuk vinden (intrinsieke/fysieke waarde). De belangrijkste reden om niet aan sport te doen is omdat ze andere dingen leuker vinden. Sport dient derhalve te concurreren met andere vormen van vrijetijdsbesteding. De sportparticipatie van allochtone jeugd is 14% minder in vergelijking met autochtone jeugd. Gemiddeld beweegt de jeugd 32 minuten per dag buiten. Van de ondervraagde jeugd geeft 15% aan niet minimaal twee keer per week lichamelijke oefening ("gym") te krijgen op school.

2.3.2 Resultaten jongeren

Van de jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar doet 90% aan sport. Hierbij doet van de 17-jarigen gemiddeld 81% aan sport en van de 18-jarigen 70%. Verder kan gesteld worden dat hoe hoger de schoolopleiding, hoe hoger de sportdeelname is: VMBO 83%; HAVO 92% en VWO 96%. Uit onderzoek van hoogleraar jeugdsport Chris Visscher blijkt dat landelijk gezien zeven van de tien sporttalenten het VWO volgen. Onder de niet-topsportende jongeren is dit iets meer dan vier op de tien het VWO volgen. Visscher adviseert ouders hun kinderen op sport te doen. Naast een betere gezondheid is sporten goed voor de leerprestaties. "Het gaat om het ontwikkelen van het denkproces en het stimuleren van de ambitie om succesvol te willen te zijn", aldus hoogleraar Visscher.²¹ Het percentage allochtone jongeren in onze gemeente dat aan sport doet is 83%. Ook bij jongeren zijn er per wijk verschillen in sportdeelname te zien. Zo blijven Soesterberg en Overhees wat achter. De populairste sporten bij de jongeren zijn veldvoetbal, hardlopen en zwemmen. Vijfenzeventig procent van de jongeren is lid van een sportvereniging; 18 procent geeft aan bij een commerciële sportaanbieder te sporten. Het meest wordt gesport op een officiële sportaccommodatie in de gemeente (70%). Twintig procent geeft aan in de openbare ruimte (bijvoorbeeld trapveldje) te sporten. Ook hier is de belangrijkste reden om aan sport te doen de reden dat ze sporten leuk vinden. Tevens geven de jongeren aan dat de belangrijkste reden om niet te sporten is dat ze andere dingen leuker vinden. Van de jongeren geeft 64% aan tevreden te zijn over de sportaccommodaties en 11% geeft aan wat op te merken te hebben over een voorziening. Van de jongeren geeft 23% aan het afgelopen jaar vrijwilligerswerk te hebben gedaan.

2.3.3 Resultaten volwassenen

Van de volwassenen in Soest doet 75% aan sport. Van deze volwassenen sport 48% minder dan 60 keer per jaar. De sportdeelname van mannen en vrouwen is gelijk. Onder de intensieve sporters (meer dan 120 keer per jaar) zijn iets meer mannen dan vrouwen te noteren. Ook hier verschilt de

²¹ Bron: Nieuwsbrief 9, Sport Utrecht, september 2008.

sportdeelname per wijk: de wijken Klarwater en Soest Midden blijven achter in vergelijking met andere wijken. De sportparticipatie van allochtone volwassenen ligt iets lager in vergelijking met autochtonen (76% en 71%). Bij de jeugd en jongeren waren de onderlinge verschillen iets groter. Populaire sporten onder volwassenen zijn fitness conditie, hardlopen/trimmen en wandelsport. Tennis is de populairste verenigingssport. Van de volwassenen geeft 35% aan alleen (ongeorganiseerd) te sporten en 34% geeft aan in verenigingsverband te sporten. Zevenentwintig procent geeft aan bij een commerciële aanbieder te sporten. Het grootste deel van de sportactiviteiten (51%) vindt plaats op officiële sportaccommodaties in de gemeente. Daarnaast sport ruim een derde op andersoortige voorzieningen (zoals in het bos of op de openbare weg). Van de sporters geeft 49% aan meer aan sport te willen doen. Bij de niet-sporters is dit 60%. Een belangrijke reden om niet aan sport te doen is omdat dit teveel geld kost. Een andere belangrijke reden die aangegeven wordt is gebrek aan tijd. Van de volwassenen die sporten op sportaccommodaties geeft zeven op de tien aan tevreden te zijn over de sportaccommodaties. Van de volwassenen geeft 22% aan een beperking en/of chronische aandoening te hebben. Van de mensen met een beperking doet 64% aan sport. Gemiddeld geeft zeventien procent van de volwassenen aan het afgelopen jaar vrijwilligerswerk te hebben gedaan. Onder sporters was het percentage vrijwilligers hoger dan onder niet-sporters, te weten 21% en 6%.

In onderstaande tabellen zijn de sportparticipaties cijfers nog eens samenvattend weergegeven.

Tabel 2.1: Overzicht sportdeelname in procenten

Doelgroep	Jeugd (8-12 jaar)	Jongeren (12-18 jaar)	Volwassenen (18-55 jaar)	Senioren (55+)
Soest	86%	90%	75%	70%
Landelijk	84%	90%	68%	66%

Bron: Onderzoek sportdeelname gemeente Soest, 2008, W.J.H. Mulier, 2003 en 2006 eigen bewerking.

Tabel 2.2: Overzicht sportfrequentie inwoners Soest in procenten

Sportdeelname	Basisschooljeugd	Jongeren	Volwassenen
zelden	18	4	22
1-3 x per mnd	25	12	26
1-2½ x per week	23	22	26
Meer dan 2½ x per week	33	54	24

Bron: Onderzoek sportdeelname gemeente Soest, 2008.

De populariteit van sporten verschilt van gemeente tot gemeente. Ligging, cultuur, het voorzieningenniveau en de prestaties van sporters/sportverenigingen zijn onder andere van invloed op de sporten die in een betreffende gemeente worden beoefend. In onderstaande tabel zijn per leeftijdscategorie de 3 meest beoefende sporten in onze gemeente weergegeven.

Tabel 2.3. Meest beoefende sporten per leeftijdscategorie

Categorie	Meest beoefende sport
jeugd	1. voetbal 2. hockey 3. tennis
jongeren	1. voetbal 2. hardlopen/joggen 3. zwemmen
volwassenen	1. fitness (conditie) 2. hardlopen/joggen 3. wandelsport

Bron: Sportdeelnameonderzoek gemeente Soest, 2008.

Onze gemeente kent een hoge sportdeelname. Om inwoners te bereiken die niet sporten, zijn twee facetten van belang:

1. wat zijn de (start)motieven om te gaan sporten?
2. wat zijn de redenen waarom mensen niet sporten?

Wanneer we kijken naar wat de (start)motieven zijn waarom mensen gaan sporten dat zijn de belangrijkste redenen gezondheid/fitheid, plezier/ontspanning en sociale contacten/gezelligheid (zie bijlage 2). Het sportonderzoek in Soest bevestigt deze uitkomsten. Belangrijk is om in het sportstimuleringsbeleid de nadruk te leggen op deze 'waarden'.

De belangrijkste redenen die de inwoners van Soest opgeven om niet aan sport te doen zijn:

Tabel 2.4. Top 3 redenen om niet aan sport te doen

Reden	Jeugd	Jongeren	Volwassenen
1	Ik vind andere dingen leuker om te doen	Ik vind andere dingen leuker om te doen	Het kost te veel tijd
2	Ik vind trainingen/wedstrijden niet leuk	Het kost te veel geld	Gebrek aan tijd
3	Het kost te veel geld	Niet bekend	Ik vind sporten niet leuk

Bron: Sportdeelnameonderzoek gemeente Soest, 2008.

2.3.4 Resultaten per wijk

Het Sportdeelnameonderzoek toont aan dat de sportparticipatie per wijk verschilt. Wijken die bij de jeugd en jongeren achterblijven ten opzichte van andere wijken zijn Smitsveen bij de jeugd en Overhees en Soesterberg bij de jongeren. De sportdeelname bij volwassenen per wijk ziet er als volgt uit:

Tabel 2.5: Sportdeelname volwassenen per wijk

Wijk/ sport- deelname	't Hart/ Soestdijk	Klaar- water	Boeren- streek	Soest Midden/ De Eng	Smitsveen/ Eng Zuid	Over- hees	Soest-Zuid/ Duingebied	Soester- berg
sport- deelname	80%	66%	80%	71%	69	75	82	74

Bron: Onderzoek sportdeelname gemeente Soest, 2008.

2.4 Cijfers overgewicht en bewegingsnorm

2.4.1 Jeugd

Onderzoek van de GGD²² leert dat 10% van de schoolgaande Soester jeugd te maken heeft met overgewicht (inclusief obesitas). Cijfers van het sportdeelnameonderzoek geven aan dat gemiddeld 15% van de jeugd overgewicht (inclusief obesitas) heeft. Er is verschil qua overgewicht tussen sporters (13%) en niet-sporters (21%). Van de jongens heeft 13% te maken met overgewicht tegenover 15% van de meisjes. Drieënvijftig procent van de ondervraagden haalt de beweegnorm (NNGB).²³ Jongens meer dan meisjes (59% om 46%). Verder kan nog vermeld worden dat door leerlingen van klas 2 van het voortgezet onderwijs (vo) in vergelijking met het regionale gemiddelde minder vaak buitengespeeld wordt.

2.4.2 Jongeren

Van de jongeren in Soest schat 79% in zelf in te voldoen aan de NNGB. Van de jongeren heeft 11% overgewicht (inclusief obesitas). Landelijk voldeed in 2007 slechts 26% van de 12- tot 18 jarigen aan de NNGB voor jongeren (33% van de jongens en 18% van de meisjes), aldus het CBS (2008). Dit verschil met bijvoorbeeld het percentage voor volwassenen komt doordat de NNGB strenger is voor jongeren dan voor volwassen en ouderen.

2.4.3 Volwassenen

Van de volwassenen heeft 40-45% te maken met overgewicht. Het gemiddelde in Nederland ligt rond de vijftig procent. Negenenvijftig procent van de volwassenen heeft tenminste één chronische ziekte (regio: 56%). Zesenzestig procent van de volwassenen in Soest schat zelf in aan de NNGB te voldoen. Landelijk ligt dit percentage tussen 56% (cijfers CBS, 2008) en 67% (cijfers SCP, 2006). Van de 55 tot 75 jarigen beweegt 70% voldoende. Omdat matig intensief voor 55-plussers

²² Gezondheidsprofielen voor de gemeenten in de regio Eemland 2007, Bouwstenen voor gezondheidsbeleid, GGD, 2007.

²³ De Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) is een landelijk vastgestelde norm die aangeeft hoeveel men moet bewegen. In het sportdeelnameonderzoek is aan de ondervraagden zelf gevraagd om een inschatting te maken van hun beweeggedrag. Onderzoekstechnisch was het nog niet mogelijk om de norm te berekenen voor deze groepen.

iets anders betekent dan voor 18-55 jarigen, vallen bij hen meer activiteiten in de categorie matig intensief. Van de 55- tot 65-jarigen voldeed 73% van de mannen en 76% van de vrouwen aan de NNGB. Voor 65- tot 75-jarigen waren deze percentages respectievelijk 71% (mannen) en 67% (vrouwen). Cijfers voor inwoners van 75 jaar en ouder in Soest zijn niet opgenomen in het sportdeelnameonderzoek van onze gemeente. Landelijke cijfers geven aan dat boven de 75 jaar 45% voldoet aan de NNGB (CBS, 2008).

Tabel 2.6: overzicht overgewicht naar doelgroep

Doelgroep	Gemiddeld BMI ²⁴	Percentage overgewicht	Percentage obesitas
Jeugd	17,3	13	2
Jongeren	19,7	10	1
volwassenen	24,6	33	7

Bron: Onderzoek sportdeelname gemeente Soest, 2008.

2.5 Het sportaanbod

Het sportaanbod in Soest wordt verzorgd door ruim 75 sportaanbieders bestaande uit sportverenigingen, commerciële aanbieders en ongeorganiseerde sportaanbieders. Daarnaast worden er ook nog diverse sportstimuleringsactiviteiten en evenementen georganiseerd. In de gemeente is circa 15 ha aan sportvelden. In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de belangrijkste sportvoorzieningen in Soest.

Tabel 2.7: Overzicht sportaccommodaties in de gemeente Soest

Type accommodatie	Aantal	Eigendom
atletiekbaan	1	gemeente
bowlingcentrum	1	particulier
danscentrum	2	particulier
fitnesscentrum	11	particulier
handbalaccommodatie buiten	1	gemeente
handboogschieten	1	gemeente
honk- en softbalaccommodatie	1	gemeente
hockeyaccommodatie	1	gemeente
jeu de boules baan	4	gemeente/particulier
korfbalaccommodatie buiten	2	gemeente
trimbaan	1	gemeente
manege	3	particulier
sporthallen/zalen en gymlokalen	12	gemeente/scholen
tennispark	4	gemeente/particulier
voetbalpark	5	gemeente
skicentrum	1	particulier
trapveldjes	3	gemeente
zwembad	2	gemeente/particulier

Bron: Afdeling SOW, 2008

In vergelijking met andere gemeenten in de provincie Utrecht steken we qua aantal sportvoorzieningen relatief gunstig af. In tabel 2.8 is het aantal sportvoorzieningen van de gemeenten in Utrecht toegerekend naar 100.000 inwoners.

Tabel 2.8: Sportvoorzieningen omgerekend per 100.000 inwoners

Item	Soest	Gemiddeld provincie Utrecht
Buitensportcomplexen	18	10
Sporthallen en -zalen	7	6
Zwembaden	2	4
Tennisbanen en -centra	11	10

Bron: provincie Utrecht, 2006

²⁴ De Body Mass Index (BMI) geeft aan of het gewicht past bij de lichaamslengte van een persoon. De index wordt gebruikt voor het inschatten van de hoeveelheid lichaamsvet. Vanaf de waarde 25 wordt gesproken over overgewicht.

Uit tabel 2.8 blijkt dat wij relatief gezien veel sportvoorzieningen hebben per inwoner in vergelijking met andere gemeenten.

2.6 Gemeentelijke sportaccommodaties

Uit tabel 2.7 blijkt dat van veel sportaccommodaties de gemeente hiervan eigenaar is. In onderstaande twee paragrafen zullen we nader ingaan op respectievelijk de gemeentelijke binnensportaccommodaties en de gemeentelijke buitensportaccommodaties.

2.6.1 Gemeentelijke binnensportaccommodaties

Wij kennen de volgende binnensportaccommodaties:

Tabel 2.9: Gemeentelijke binnensportaccommodaties

Lokatie	Soort	stichtingsjaar	BVO in m2*
Beukendal	sporthal	1969	1232
Bunt	sportzaal	1973	448
Paulus Potter	gymlokaal	1976	252
Orlando	gymlokaal (dubbel)	1979	504
Idea (voorheen C III)	Sportzaal	1979	448
Banninghal	sporthal	1987	1232
Spleaure Centrum	sporthal	1991	1440
Smitsweg	gymlokaal (dubbel)	2008	699

Bron: Afdeling SOW, 2008.

* = bruto vloeroppervlak

Hiernaast beschikken het Griflandcollege en De Lasenberg over eigen ruimte voor bewegingsonderwijs. Er zijn plannen voor nieuwbouw van De Lasenberg tezamen met 2 gymzalen voor het bewegingsonderwijs.

De binnensportaccommodaties worden in het algemeen afgeschreven in 40 jaar. Voor sommige binnenaccommodaties dient op korte termijn derhalve bezien te worden of verbouw, renovatie dan wel nieuwbouw noodzakelijk is. Indien voor nieuwbouw gekozen wordt dient er onderzoek gedaan te worden of de huidige locatie nog wel de beste locatie is.

Medio 2008 zijn in de Bunt, Beukendal en Banninghal automatische externe defibrillatoren (AED's) opgehangen als experiment. In 2009 willen wij dit evalueren en afhankelijk van de uitkomsten hiervan willen we bezien of we ook de andere gemeentelijke binnensportaccommodaties gaan voorzien van AED's.

Voor het schoonmaken van binnensportaccommodatie hebben wij deels eigen personeel in dienst. De rest is neergelegd bij een schoonmaakbedrijf. In 2008 is in Smitsveen een nieuwe gymzaal geopend. Met deze nieuwe dubbele gymzaal, die als één geheel kan worden gebruikt, heeft het bewegingsonderwijs een impuls gekregen. De zaal voldoet aan de nieuwste normen en hiermee wordt gehoopt weer enkele jaren vooruit te kunnen. In deze nieuwe gymzaal hebben we voor het eerst automatisch sleutelbeheer/toegangscontrole toegepast. Afhankelijk van onze ervaringen hier gaan we het automatisch beheer wel of niet verder toepassen.

Vanuit contacten met sportverenigingen en het verdelen van de zaalruimte is bekend dat er meer behoefte is aan binnenaccommodaties (zaalgebruik). Het moment van deze extra behoefte ligt met name op di- en donderdagavonden tussen 19.00 uur en 22.00 uur. Deze uitkomst is herkenbaar en komt eigenlijk in bijna alle gemeenten voor. De capaciteit is niet berekend op die piekbehoefte. Als dat wel het geval zou zijn, dan zou er een grote leegstand ontstaan op de andere uren en dit zou een toenemend exploitatietekort betekenen.

Uit de Verenigingspeiling (zie paragraaf 2.7 hierna) blijkt dat sportverenigingen redelijk tevreden zijn over de binnensportaccommodaties. De aspecten 'voldoet aan de eisen van deze tijd' en 'beschikbaarheid' scoren minder.

2.6.2 Gemeentelijke buitensportaccommodaties

Uit tabel 2.7 blijkt dat we in onze gemeente een breed scala aan buitensportaccommodaties hebben; van tennisparken tot jeu de boulesbanen. We zien dat als gevolg van de populariteit van sommige sporten of door de sportstimuleringsmaatregelen verenigingen geconfronteerd worden met een stijgend ledenaantal. Uitbreiding van capaciteit kan dan noodzakelijk zijn. In het bijzonder is hockeyvereniging MHC de laatste jaren fors gegroeid. Om onze inwoners in goede accommodaties te laten sporten, zijn we bezig een aantal accommodaties nieuw te bouwen dan wel te verbouwen. Zo wordt er hard gewerkt om binnen afzienbare tijd een nieuwe overdekte accommodatie aan de Eemweg te realiseren voor handboogschieten en jeu de boules. Verder wordt er gewerkt aan het verplaatsen van KV de Eemvogels naar de Henriette Blaeckweg. Als gevolg van allerlei (wettelijke) procedures is de bouw van een clubhuis voor VV Vliegddorp vertraagd. Door de geplande woningbouw voor Abrona aan de Kerklaan (Soesterberg) dient het tennispark te worden heringericht. Om deze herinrichting mogelijk te maken zijn een kap-, aanleg-, bouw- en ontgrondingsvergunning aangevraagd bij respectievelijk de gemeente Zeist en de provincie Utrecht. Als gevolg van allerlei (bezwaar)procedures is hier vertraging opgetreden. In 2009 hopen we met deze twee projecten in Soesterberg te zijn begonnen.

- Uitbreiding hockeyveld MHC;
- Fusie SEC-Hees;
- Realiseren accommodatie voor jeu de boule en handboogschieten;
- Verplaatsen KV Eemvogels;
- Realisatie clubgebouw V.V Vliegddorp;
- Herinrichting Kerklaan;

2.7 De positie van sportverenigingen in Soest (Verenigingspeiling)

2.7.1 Verenigingspeiling: een stand van zaken

In Soest zijn 75 sportaanbieders actief waaronder vele sportverenigingen. Zevenendertig sportverenigingen maken deel uit van het passe-partoutsysteem (zie bijlage 1 voor deze verenigingen) zoals de gemeente Soest dit kent. Van de Soester bevolking is gemiddeld 38% lid van een passe-partoutsportvereniging. Dit percentage ligt boven het landelijke gemiddelde van 30%. Om informatie te verzamelen omtrent de wensen en behoeften die er leven bij sportverenigingen, hebben wij een nieuw instrument ingezet: de Verenigingspeiling. Dit met als doel om een beeld te krijgen hoe de sportverenigingen in onze gemeente ervoor staan en om de sportverenigingen in de toekomst beter te kunnen ondersteunen. Via een vragenlijst hebben wij verenigingen ondervraagd over onderwerpen als financiën, ontwikkeling ledenaantal, vrijwilligers, etc. Het onderzoek is uitgevoerd in de maanden juli – september 2008 en is verstuurd naar 40 sportverenigingen. De respons op deze vragenlijst bedroeg 73%, hetgeen voor een schriftelijk enquête zeer goed te noemen is. Het overgrote deel van de sportverenigingen die mee hebben gedaan aan dit onderzoek maakt deel uit van het passe-partoutsysteem. In deze paragraaf zullen we kort ingaan op enkele uitkomsten van de Verenigingspeiling. In tabel 2.11 staan de belangrijkste conclusies samengevat. Voor een totaalbeeld wordt verwezen naar het onderzoeksrapport dat in dit kader is opgesteld.

Voordat ingegaan wordt op de uitkomsten kan op deze plaats nog worden vermeld dat de maatschappelijke context waarbinnen verenigingen moeten functioneren steeds dynamischer wordt. Ontwikkelingen die van invloed zijn op sportverenigingen (en aanbieders in zijn algemeenheid) zijn o.a.:

- ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving zoals bijvoorbeeld sociale hygiëne, rookverbod (regeldruk);
- van sportverenigingen wordt verwacht dat zij een bijdrage leveren aan het oplossen van algemene maatschappelijke vraagstukken;
- van sportverenigingen wordt verwacht dat zij steeds meer een rol als maatschappelijk ondernemer vervullen (bijvoorbeeld door een rol te spelen in naschoolse opvang en sport in de buurt);
- de concurrentie die sportverenigingen ondervinden van de anders georganiseerde sport en ongebonden sport waardoor ledental onder druk kan komen te staan;
- moeilijk aan kaderleden en vrijwilligers te komen;
- leden worden steeds mondiger en gedragen zich als een kritische sportconsument, normen en waarden lijken aan erosie onderhevig en lidmaatschappen voor een langere tijd zijn niet meer vanzelfsprekend.

Algemeen

De gemiddelde vereniging is Soest is een middelgrote vereniging met gemiddeld 245 leden. Het ledenbestand bevat meer mannen en jongens (57%) dan vrouwen en meisjes (43%). De gemiddelde zittingsduur van een bestuurslid is 4,4 jaar. Vier op de vijf bestuursleden zijn man. Steeds meer verenigingen maken gebruik van de digitale mogelijkheden die dit tijdperk biedt. Zo heeft de helft van de kleine verenigingen (< 100 leden) een website en hebben alle grote verenigingen (> 100 leden) een website.

Leden en activiteiten

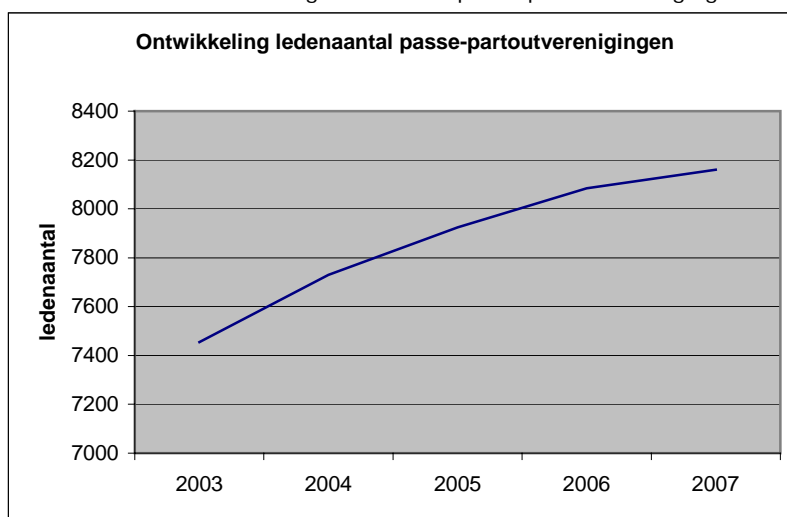
De leeftijdscategorie 0-12 maakt relatief gezien het grootste deel uit van het ledenbestand van verenigingen (26%). De leeftijdscategorie 13-18 jaar blijft achter (13%). Meer dan de helft van de verenigingen verwacht de komende jaren te groeien; 48% verwacht qua ledenaantal gelijk te blijven. Het zijn met name de buitensportverenigingen die verwachten te groeien en het zijn de binnensportverenigingen die verwachten qua ledenaantal gelijk te blijven. Van de verenigingen heeft 10% een aanbod voor mensen met een beperking en 6% heeft een aanbod voor 55-plussers. Negenenvijftig procent van de verenigingen beschikt over een beleidsplan. Belangrijke onderwerpen hierin zijn vrijwilligers/verenigingskader, jeugd en sporttechnische zaken. De grootste knelpunten van verenigingen hebben te maken met onderwerpen als kader/vrijwilligers, behoud/werving leden en de beschikbaarheid over/van accommodatie in relatie tot de ledengroei. Bijna 1 op de 2 verenigingen heeft te maken met een vrijwilligerstekort; grote verenigingen hebben hier meer mee te maken dan kleine verenigingen. Vooral voor functies als het maken van een clubblad, het geven van trainingen en het vervullen van bestuursfuncties is een tekort aan vrijwilligers.

Tabel 2.10: Gemiddelde ledenopbouw Soester sportverenigingen

Leeftijdscategorie	Aantal meisjes/vrouwen	Aantal jongens/mannen	Totaal	Landelijke gemiddelde
< 12 jaar	13%	13%	26%	17%
13-18 jaar	5%	8%	13%	16%
19-40 jaar	6%	12%	18%	28%
41-55 jaar	8%	13%	21%	20%
> 56 jaar	11%	10%	22%	19%

Bron: Verenigingspeiling gemeente Soest, 2008

Grafiek 1: Ontwikkeling ledenaantal passe-partoutverenigingen

Bron: Afdeling SOW, 2008

Wanneer we kijken naar de ontwikkeling van het ledenaantal van de verschillende passe-partoutsportverenigingen, dan zijn voetbal, hockey en badminton sporten die procentueel sterk zijn gestegen. Wanneer we kijken naar absolute getallen dan zijn op dit moment de drie grootste passe-partoutverenigingen de hockeyvereniging MHC (926 leden), tennisvereniging ITC Soestdijk (903 leden) en voetbalvereniging S.O. Soest. (805 leden). Zie hiervoor ook bijlage 1.

Advies en ondersteuning

Van de ondervraagde verenigingen geeft 45% aan behoefte aan ondersteuning te hebben. Ook hier zijn het weer de grote verenigingen die meer behoefte hebben aan ondersteuning dan de kleine

verenigingen. Ondersteuning is met name gewenst op de taakgebieden werving van sponsoren, werving vrijwilligers en op het gebied van communicatie (o.a. clubblad). Zeven op de tien verenigingen geeft aan behoefte te hebben aan (meer) informatie vanuit de gemeente. Hier gaat het vooral om informatie over accommodatie, vrijwilligers en sponsoring.

Financiën

Circa 8 op de 10 verenigingen geeft aan een (zeer) gezonde financiële situatie te hebben. Iets meer dan de helft van de verenigingen geeft aan problemen te hebben met het innen van contributie. Deze problemen zijn hoofdzakelijk te wijten aan de laksheid van hun leden.

Overig

Zes op de tien verenigingen hebben huisregels opgesteld. De top drie van onderwerpen in de huisregels zijn roken, waarden/normen en alcohol. Over het algemeen zijn de verenigingen redelijk tevreden over de gemeentelijke sportaccommodaties. De moderniteit en beschikbaarheid van met name de binnensportaccommodaties scoren relatief minder. Kijkend naar het toekomstperspectief dat de verenigingen hebben dan is vanuit het grootste deel van de verenigingen optimistisch (42%) of redelijk optimistisch (58%) over de toekomst. Er zijn geen verenigingen die de toekomst somber inzien. In vergelijking met de landelijke uitkomsten van de Verenigingsmonitor 2007 (Mulier Instituut/Arko Sports Media) kan nog het volgende worden opgemerkt:

- in onze gemeente zijn er meer middelgrote verenigingen;
- de Soester verenigingen vaker een beleidsplan hebben;
- de groeiambitie van Soester verenigingen nagenoeg gelijk is aan die van landelijke verenigingen;
- de Soester verenigingen vaker aangeven dat zij knelpunten hebben. In Soest geeft 1 op 5 verenigingen aan een knelpunt te hebben en landelijk 1 op 10;
- vrijwilligers en behoud/werving van leden ook landelijk punten van zorg zijn;
- er in Soest meer jongeren > 12 jaar lid zijn van een vereniging (26% in Soest en 17% landelijk);
- leden in de leeftijdscategorieën 13-18 jaar en 19-40 jaar achterblijven met landelijke cijfers.

Tabel 2.11 Enkele uitkomsten Verenigingspeiling Soest 2008

item	Kleine verenigingen (< 100 leden)	Middelgrote verenigingen (101-500 leden)	Grote verenigingen (> 500 leden)
Beschikt over een eigen website	50%	86%	100%
Heeft behoefte aan ondersteuning	30%	43%	80%
Heeft een beleidsplan	20%	71%	100%
Heeft huisregels opgesteld	50%	57%	80%
Verwacht te groeien	30%	50%	80%
Heeft een vrijwilligerstekort	10%	57%	100%
Heeft behoefte aan (meer) informatie vanuit de gemeente	40%	86%	80%
Heeft een gezonde financiële situatie	50%	72%	100%
Maakt gebruik van gemeentelijke accommodatie	60%	71%	80%
Ziet de toekomst redelijk zonnig in	60%	57%	60%

Bron: Verenigingspeiling gemeente Soest, afdeling SOW, 2008.

BIJLAGEN

	Passe-partout	2003	2004	2005	2006	2007	% (2007)
	gem. aantal leden						
1	A.V. Pijnenburg	732	726	758	736	771	9,4%
2	Badso, badminton	134	159	181	182	188	2,3%
3	Selby, badminton	153	161	139	124	116	1,4%
4	The Red Stars	154	150	162	169	157	1,9%
5	Soester Bowling Vereniging	81	84	82	84	82	1,0%
6	Bowls Club Soest	22	25	25	28	15	0,2%
7	b.c. Eemland	111	108	106	105	108	1,3%
8	b.c. ONI	72	71	67	60	67	0,8%
9	b.c. Soest	92	90	88	92	88	1,1%
10	AGAVS	136	137	137	121	117	1,4%
11	Laetitia	86	96	96	84	88	1,1%
12	Springbokken	595	607	616	629	615	7,5%
13	Smeeing/BDC	152	147	166	183	165	2,0%
14	Knickerbockers	99	93	96	100	107	1,3%
15	MHC	670	716	775	854	926	11,3%
16	De Gemshoorn	48	50	47	47	45	0,6%
17	De Eemvogels	89	88	84	84	83	1,0%
18	k.v. Oranje	81	70	67	64	58	0,7%
19	Schoon Slem, bridge	135	133	124	122	119	1,5%
20	Soester Schaakclub	52	53	54	53	51	0,6%
21	t.t.v. Overhees	17	17	17	17	18	0,2%
22	t.t.v. Shot	112	127	131	123	108	1,3%
23	I.t.c. Soestdijk	721	835	877	902	903	11,1%
24	I.t.v. Soesterberg	450	409	382	382	404	5,0%
25	v.v. Hees	142	148	162	172	164	2,0%
26	v.v. Sec	244	241	227	192	172	2,1%
27	v.v. SO Soest	709	735	732	807	805	9,9%
28	z.v.v. Firtina'93	17	18	24	28	32	0,4%
29	v.v. VVZ'49	479	464	466	453	471	5,8%
30	Stam/Sovoco	193	237	244	259	241	3,0%
31	z.v.v. DVS	47	44	42	46	44	0,5%
32	Duinkickers	356	329	343	338	327	4,0%
33	De Schieter	42	45	49	50	55	0,7%
34	R.S.S.B., bowling		68	70	73	87	1,1%
35	Bentinck Fonds	89	83	76	84	98	1,2%
36	v.v. 't Vliegdorp	143	166	181	200	231	2,8%
37	Show- en Twirlteam Soesterberg			31	37	34	0,4%
	TOTAAL	7455	7730	7924	8084	8160	100%

Tabel 3: Startmotieven en huidige motieven, naar leeftijd, in procenten van sportende bevolking van 25 jaar en ouder landelijk gezien

Motieven	beginnen				beoefenen			
	25-34	35-44	45-64	65+	25-34	35-44	45-64	65+
gezondheid/fitheid	64	69	79	79	78	85	84	83
plezier/ontspanning	50	43	58	56	50	51	65	56
sociale contacten/ gezelligheid	45	33	42	47	50	53	46	60
leren vaardigheden	32	36	20	23	18	18	10	14
uitlaatklep/zinnen verzetten	20	16	20	12	48	37	31	12
presteren	14	18	11	17	25	17	9	8
strak/slank lichaam	15	16	12	2	20	17	13	2
spieropbouw	12	16	13	7	16	17	11	6
afvallen	14	19	10	9	16	13	13	6
natuurbeleving					24	30	30	29

Bron: Sportersmonitor 2005-2006.